

Nr 203.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till vissa ändringar i allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena, m. m.; given Stockholms slott den 3 mars 1944.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att
dels godkänna härvid fogade förslag till kungörelser

1) om ändring i vissa delar av allmänna tjänstepensionsreglementet den 30 december 1941 (nr 1008) samt

2) om ändring i vissa delar av allmänna familjepensionsreglementet den 30 december 1941 (nr 1009);

dels ock bifalla de förslag i övrigt, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Ernst Wigforss.

Förslag

till

kungörelse om ändring i vissa delar av allmänna tjänstepensionsreglementet den 30 december 1941 (nr 1008).

Härigenom förordnas, *dels* att 7 § 3 mom., 25 § 4 mom. samt 31 § 1 mom. 3 och 6 punkterna allmänna tjänstepensionsreglementet den 30 december 1941 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, *dels ock* att vad de såsom bilagor A och B vid reglementet fogade förteckningarna innehålla angående befattning vid statens tvångsarbetsanstalt i Landskrona och statens alkoholistanstalt därstädes skall upphöra att gälla.¹

7 §.

3 mom. För nedan angivna, till viss löneplan ej hänförliga ordinarie tjänstemän utgöra tjänstepensionsavdragen för år räknat:

för justitieråd och regeringsråd 654 kronor,

för landshövding 654 kronor,

för professor och ledare för konjunkturinstitutets undersökningar det belopp, som enligt 2 mom. gäller för lönegraden A 30,

för sakkunnig vid konjunkturinstitutet det belopp, som enligt 2 mom. gäller för lönegraden A 26,

för professor i arkitektur vid konsthögskolan, tillika föreståndare för arkitekturskolan, det belopp, som enligt 2 mom. gäller för lönegraden A 30,

för annan förordnad professor vid konsthögskolan det belopp, som enligt 2 mom. gäller för lönegraden A 24,

för chefen för rasbiologiska institutet och professor vid universitet eller vid karolinska mediko-kirurgiska institutet 492 kronor samt

för innehavare av befattning vid universitet eller vid karolinska mediko-kirurgiska institutet såsom prosektor, laborator, lärare i ortopedi, medicinsk radiologi, radioterapi eller röntgendiagnostik, observator, lärare i fysikalisk diagnostik vid Lunds universitet eller föreståndare för zoologiska institutionens i Lund entomologiska avdelning 366 kronor.

I fråga — — — särskilt tjänstepensionsavdrag.

25 §.

4 mom. Tjänstepensionsunderlagen för de i denna paragraf avsedda befattningarna utgöra de belopp, vilka enligt 16 § 2 mom. gälla för befattningar i nedan angivna lönegrader, nämligen

¹ Senaste lydelse av 7 § 3 mom., 31 § 1 mom. 3 och 6 punkterna samt den vid reglementet såsom bilaga B fogade förteckningen, se 1943:505 samt av den vid reglementet såsom bilaga A fogade förteckningen, se 1943:917.

för professor och ledare för konjunkturinstitutets undersökningar lönegraden A 30,

för sakkunnig vid konjunkturinstitutet lönegraden A 26,

för professor i arkitektur vid konsthögskolan, tillika föreståndare för arkitekturskolan, lönegraden A 30 samt

för annan förordnad professor vid konsthögskolan lönegraden A 24.

Vid beräkning — — — 25 år.

31 §.

1 mom. Försvarsdepartementet, förswarets sjukvårdsförvaltning, arméförvaltningen, marinförvaltningen, flygförvaltningen, försvarsstaben, armén, marinen, flygvapnet och kemiska anstalten.

3. Beställningshavare, som — — — tid, nämligen

a) officer (musikdirektör) — — — sådan tid;

b) beställningshavare, som innehaft anställning i reserv vid försvarsväsendet, tid, varunder han fullgjort tjänstgöring i sådan anställning, ävensom så stor del av anställningstiden i övrigt, som Kungl. Maj:t bestämmer;

c) beställningshavare, som innehaft anställning såsom bataljonsläkare vid fältläkarkåren, bataljonsveterinär vid fältveterinärkåren, marinläkare av 2. graden vid marinläkarkåren, marinläkarstipendiat eller flygläkare av 2. graden vid flygvapnet, tid, varunder han fullgjort tjänstgöring i sådan anställning; samt

d) beställningshavare, som haft avsked med tillstånd att under viss tid såsom lönlös kvarstå över stat, tid för därunder fullgjord tjänstgöring vid försvarsväsendet.

Annan icke-ordinarie — — — manskap vid försvarsväsendet.

Vid tjänstårsberäkning — — — till efterrättelse.

6. Där den, som åtnjuter tjänstepension eller tjänstelivränta för militär eller civilmilitär beställning på aktiv stat eller reservstat, samtidigt därmed åtnjuter eller dessförinnan kommit i åtnjutande av reservpension eller där emot svarande engångsbelopp, skall på Kungl. Maj:ts prövning bero, om och i vad mån av sådan anledning avdrag skall ske å de till tjänstepensionen hörande förmånerna eller å tjänstelivräntan.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1944.

Förslag

till

kungörelse om ändring i vissa delar av allmänna familjepensionsreglementet den 30 december 1941 (nr 1009).

Härigenom förordnas, att 6 § 3 mom. och 15 § 3 mom. allmänna familjepensionsreglementet den 30 december 1941 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.¹

6 §.

3 mom. För nedan angivna, till viss löneplan ej hänförliga ordinarie tjänstemän utgöra familjepensionsavdragen för år räknat:

för justitieråd och regeringsråd 669 kronor,

för landshövding 669 kronor,

för professor och ledare för konjunkturinstitutets undersökningar det belopp, som enligt 2 mom. gäller för lönegraden A 30,

för sakkunnig vid konjunkturinstitutet det belopp, som enligt 2 mom. gäller för lönegraden A 26,

för professor i arkitektur vid konsthögskolan, tillika föreståndare för arkitekturskolan, det belopp, som enligt 2 mom. gäller för lönegraden A 30,

för annan förordnad professor vid konsthögskolan det belopp, som enligt 2 mom. gäller för lönegraden A 24,

för chefen för rasbiologiska institutet och professor vid universitet eller vid karolinska mediko-kirurgiska institutet 435 kronor samt

för innehavare av befattning vid universitet eller vid karolinska mediko-kirurgiska institutet såsom prosector, laborator, lärare i ortopedi, medicinsk radiologi, radioterapi eller röntgendiagnostik, observator, lärare i fysikalisk diagnostik vid Lunds universitet eller föreståndare för zoologiska institutionens i Lund entomologiska avdelning 327 kronor.

I fråga — — — särskilt familjepensionsavdrag.

15 §.

3 mom. För befattningar, som avses i 14 § b), skola familjepensionsunderlagen utgöra de belopp, vilka enligt 11 § 2 mom. gälla för befattningar i nedan angivna lönegrader, nämligen:

för professor och ledare för konjunkturinstitutets undersökningar lönegraden A 30,

¹ Senaste lydelse av 6 § 3 mom., se 1943:506.

för sakkunnig vid konjunkturinstitutet lönegraden A 26,
för professor i arkitektur vid konsthögskolan, tillika föreståndare för arkitekturskolan, lönegraden A 30 samt
för annan förordnad professor vid konsthögskolan lönegraden A 24.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1944.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 mars
1944.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden
WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE,
ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Efter gemensam beredning med cheferna för försvars-, social-, kommuni-
kations- och ecklesiastikdepartementen anför chefen för finansdepartementet,
statsrådet Wigforss.

1. Förening av reservpension med pensionsförmån för militär eller civilmilitär beställning på aktiv stat eller reservstat.

Enligt 29 § allmänna tjänstepensionsreglementet jämförd med 1 § 3 mom.
samma reglemente tillkommer det Kungl. Maj:t att reglera sammanträffande
mellan tjänstepension eller tjänstelivränta enligt reglementet och sådan för-
mån, som utgår enligt vissa andra tjänstepensionsbestämmelser. Innebörden
härav är, att på Kungl. Maj:ts prövning skall bero, om och i vad mån tjäns-
tepension eller tjänstelivränta enligt reglementet i här avsedda fall skall
minskas. Liknande bestämmelser finnas i avlöningsförfattningarna medde-
lade med avseende å lön, som sammanträffar med tjänstepension av stats-
medel. Att särskild reglering föreskrivits, sammanhänger med att avlönings-
och pensionsförmånerna bestämts med utgångspunkt från de normala fall,
där en tjänsteman samtidigt kommer i åtnjutande av allenast *en* lön eller *en*
pension. Vad angår de fall, där en tjänsteman innehaft befattning med låg
pensionsålder och därigenom blivit i tillfälle att efter pensionering innehava
en ny befattning, som han icke ägt innehava samtidigt med den förra, har
den Kungl. Maj:t tillkommande prövningsbefogenheten förutsatts skola ut-
övas på sådant sätt, att de sammanlagda förmånerna bliva i stort sett de-
samma som om anställningarna innehafts utan mellankommande pensione-
ring (prop. nr 339/1941; r. skr. nr 528). I fråga om sammanträffande mel-
lan pensionsförmåner, vilka utgå på grund av successivt innehavda anställ-
ningar, är att märka, att de för den tidigare anställningen tillgodoräknings-
bara tjänståren — med visst undantag, varom här ej är fråga — jäm-
väl tagas i beräkning såsom tjänstår för pension i den senare anställningen.
Med hänsyn därtill torde pensionsförmånen för den sist innehavda anställ-
ningen i regel minskas med hela den pensionsförmån, som utgår för den
tidigare anställningen.

Nu omförmälda bestämmelser avse icke fall, där med tjänstepension eller tjänstelivränta sammanträffar sådan pensionsförmån, som utgår på grund av anställning i krigsmaktens reserver. Dylik anställning kan emellertid icke innehavas samtidigt med militär eller civilmilitär beställning på aktiv stat eller reservstat. Åtnjutande av oreducerad pensionsförmån för sådan beställning jämte reservpension för tidigare innehavd anställning i reserven har också i viss omfattning varit förebyggd genom att de intill den 1 januari 1944 gällande reservbefälsförordningarna innehöllo föreskrift medförande förlust av reservpensionsrätten vid övergång till beställning på aktiv stat. Denna anordning har dock knappast inneburit en fullt rationell reglering av frågan. Ehuru föreskriften kunde medföra förlust av reservpensionsrätt till relativt stort värde, har anställningstiden i reserven icke fått tillgodoräknas såsom tjänstår för bestämmande av pensionsförmån för beställningen i vidare mån, än att tiden för den i reservanställningen fullgjorda tjänstgöringen jämlikt 31 § 1 mom. 3 punkten b) allmänna tjänstepensionsreglementet fått tillgodoräknas. Vidare ha nämnda intill den 1 januari 1944 gällande föreskrifter icke inneburit hinder att under tiden för anställningen i reserven utbetomma belopp motsvarande reservpensionens kapitaliserade värde och sedermera erhålla oreducerade förmåner för beställningen på aktiv stat. Vid utformningen av de nya reservbefälskungörelser, som trätt i kraft den 1 januari 1944, har bland annat av denna anledning förutsatts en sådan omläggning, att reservpension må åtnjutas utan hinder av övergång till beställning på aktiv stat men att löne- och pensionsförmåner för sådan beställning eller därefter tillträdd beställning på reservstat i stället skola minskas. I enlighet härmed skall rätten till reservpensionsförmån enligt de nya kungörelserna icke beröras av att vederbörande övergår till militär beställning på aktiv stat eller reservstat.

Vad åter angår det fall att innehavare av beställning på aktiv stat eller reservstat övergår till anställning i reserven, innehåller 31 § 1 mom. 6 punkten allmänna tjänstepensionsreglementet en föreskrift om att rätt till tjänstelivränta för den ordinarie beställningen icke föreligger för den, som kommit i åtnjutande av reservpension. När rätt till reservpensionsförmån inträder, har anställningshavaren därför att välja mellan denna förmån och möjligheten att framdeles erhålla tjänstelivränta. För sådana fall, där livräntan äger större kapitalvärde än reservpensionen, måste det emellertid betraktas såsom en olägenhet, att reservpensionsförmån, när denna är intjänt, icke kan erhållas jämsides med rätt att i sinom tid erhålla en i motsvarande mån reducerad livränta. Detta skulle kunna ske, därest tjänstepensionsreglementets nuvarande bestämmelse i ämnet ersattes med en föreskrift om befogenhet för Kungl. Maj:t att förordna om minskning av livräntan med hänsyn till att vederbörande kommit i åtnjutande av reservpensionsförmån.

I en förut denna dag beslutad proposition med förslag om bland annat ändring i vissa delar av militära avlöningsreglementet har av nu anförda skäl i princip förordats en sådan omläggning av bestämmelserna om sammanträffande mellan reservpensionsförmån och löne- eller pensionsförmåner

för beställning på aktiv stat eller reservstat, att de allmänna bestämmelserna om reglering av sammanträffande förmåner bliva tillämpliga jämväl i detta fall. I propositionen ha i sådant syfte framlagts förslag om viss ändring i 2 § 2 mom. militära avlöningsreglementet och om bemyndigande för Kungl. Maj:t att reglera lön för beställning å reservstat, som sammanträffar med reservpension.

I anslutning till vad sålunda förordats torde förslag i detta sammanhang böra föreläggas riksdagen om vissa ändringar i 31 § allmänna tjänstepensionsreglementet. Det nuvarande stadgandet i 31 § 1 mom. 6 punkten reglementet torde böra utbytas mot en bestämmelse av innebörd att, där den, som åtnjuter tjänstepension eller tjänstelivränta för militär eller civilmilitär beställning på aktiv stat eller reservstat, samtidigt därmed åtnjuter eller dess förrinnan kommit i åtnjutande av reservpension eller däremot svarande engångsbelopp, på Kungl. Maj:ts prövning skall bero, om och i vad mån av sådan anledning avdrag skall ske å de till tjänstepensionen hörande förmånerna eller å tjänstelivräntan. På sätt av nyssnämnda proposition framgår, avses förmånerna för befattning på aktiv stat eller reservstat — lön samt tjänstepension eller tjänstelivränta — i princip skola minskas med reservpensionen. Då den tid, varunder löne- och pensionsförmåner utgå för beställningen, icke sammanfaller med den tid, varunder reservpensionen utgår, exempelvis där reservpension uttagits i form av kapitalbelopp, förutsättes det, att reservpensionsförmånerna för ifrågavarande ändamål skola omräknas till en mot deras kapitalvärde svarande livränta, beräknad att utgå under förstnämnda tid. Omräkning av rörligt tillägg å årlig reservpensions grundbelopp är emellertid icke avsedd att äga rum.

Med hänsyn till att löne- och tjänstepensionsförmånerna för beställning på aktiv stat eller reservstat, vilken tillträtts efter reservanställnings frånträdande, i princip skola minskas med reservpensionens hela kapitalvärde, synes fog finnas för att den reservanställningstid, som får tillgodoräknas såsom tjänstår för tjänstepensionsförmån för beställningen, utmätas på sådant sätt, att den intjänta reservpensionens värde regelmässigt täckes, även om härför skulle erfordras tillgodoräkning av längre tid än som motsvarar den, under vilken tjänstgöring fullgjorts. I följd härav torde sådan jämkning av bestämmelsen i 31 § 1 mom. 3 punkten b) reglementet böra vidtagas, att av anställningstiden i reserven må tillgodoräknas tjänstgöringstiden jämte så stor del i övrigt, som Kungl. Maj:t bestämmer.

I det föregående förordade förslag torde böra genomföras från samma tidpunkt som den därmed sammanhängande ändringen i avlöningshänseende eller således den 1 juli 1944. Någon övergångsbestämmelse i anledning av vad här föreslagits torde icke vara påkallad. Erinras må, att tjänsteman, å vilken allmänna tjänstepensionsreglementet äger tillämpning, enligt stadgande i 37 § 2 mom. reglementet är pliktig att underkasta sig ändrade bestämmelser bland annat i fråga om reglering av sammanträffande förmåner.

2. Tillgodoräkning i pensionshänseende av arvodesanställning såsom bataljonsveterinär vid fältveterinärkåren, m. m.

I 31 § 1 mom. 3 punkten allmänna tjänstepensionsreglementet är stadgat, att i militära avlöningsreglementet avsedd beställningshavare ävensom beställningshavare å reservstat må såsom tjänstår i pensionshänseende tillgodoräkna tid, varunder han fullgjort tjänstgöring i anställning såsom bataljonsläkare vid fältläkarkåren, marinläkare av 2. graden eller marinläkarstipendiat. Dessa anställningar utgöra arvodesbefattningar, som ej äro förenade med pensionsrätt.

Sedan i enlighet med 1942 års försvarsbeslut från och med budgetåret 1942/43 inrättats ett antal liknande arvodesbefattningar såsom bataljonsveterinär vid fältveterinärkåren, har *chefen för fältveterinärkåren* i skrivelse den 16 juli 1943 hemställt om sådan ändring av 31 § allmänna tjänstepensionsreglementet, att tid för fullgjord tjänstgöring i nu avsedd anställning finge tillgodoräknas såsom tjänstår i pensionshänseende för beställningshavare, underkastad militära avlöningsreglementet, ävensom för beställningshavare å reservstat.

Arméförvaltningens civila departement och statskontoret ha i infordrade utlåtanden tillstyrkt bifall till framställningen.

Ett generellt medgivande att såsom tjänstår tillgodoräkna tid för fullgjord tjänstgöring i icke pensionsberättigande anställning såsom bataljonsveterinär vid fältveterinärkåren är motiverat, i den mån hinder eljest skulle möta för beredande av hel ålderspension åt sådan innehavare av pensionsberättigande bataljonsveterinärbeställning, som erhåller dylik beställning vid normal befordringsålder. För bataljonsveterinär gäller en pensionsålder av 60 år samt en tjänstålder för hel pension av 30 år. Inom finansdepartementet verkställd undersökning har utvisat, att medelåldern för befordran till pensionsberättigande beställning såsom bataljonsveterinär för nuvarande beställningshavare utgör omkring 30 $\frac{1}{2}$ år. I betraktande härav torde vägande skäl tala för att ett tillgodoräkningsmedgivande av avsedd innebörd meddelas.

I detta sammanhang må erinras om, att från och med budgetåret 1942/43 i enlighet med försvarsbeslutet även inrättats ett antal med pensionsrätt ej förenade arvodesbefattningar såsom flygläkare av 2. graden vid flygvapnet, motsvarande befattningarna såsom bataljonsläkare vid fältläkarkåren och marinläkare av 2. graden vid marinläkarkåren. Nyssnämnda undersökning inom finansdepartementet har utvisat, att medelåldern för befordran till pensionsberättigande beställning såsom flygläkare av 1. graden — för vilken gäller 60 års pensionsålder samt en tjänstålder för hel pension av 25 år — för nuvarande beställningshavare utgör omkring 35 $\frac{1}{2}$ år. Med beaktande härav torde beställningshavare, underkastade militära avlöningsreglementet, samt beställningshavare å reservstat jämväl böra medgivas att så-

som tjänstår i pensionshänseende tillgodoräkna tid för fullgjord tjänstgöring i anställning såsom flygläkare av 2. graden.

Förslag om de ändringar i allmänna tjänstepensionsreglementet, som förordas av vad här förordats, torde nu böra föreläggas riksdagen.

3. Tillgodoräkning i pensionshänseende av arvodesanställning såsom länsarkitekt.

I årets statsverksproposition (VI H. T., s. 84 ff.) har framlagts förslag om inrättande för länsarkitekterna av pensionsberättigande förordnandetjänster i lönegraden C 5. Såsom föredragande departementschefen därvid anför, har länsarkitekternas förening i skrivelse den 1 november 1943 hemställt, att vid utformandet av eventuella pensionsbestämmelser de långvariga anställningar i statens tjänst, som ett flertal länsarkitekter innehade, måtte bli beaktade.

Enligt 24 § 3 mom. allmänna tjänstepensionsreglementet föreligger rätt till hel förordnandepension allenast där befattningshavare innehaft den förordnandetjänst, varom fråga är, under minst 12 år eller där avgången är förordad av olycksfall i tjänsten.

Av de nu tjänstgörande länsarkitekterna äro 7 i den ålder, att de icke kunna före sedvanlig avgångsålder av 65 år uppnå 12 tjänstår i de ordinarie förordnandetjänsterna. Om anställningstiden i arvodesbefattning såsom länsarkitekt medräknas, komma emellertid ifrågakarande befattningshavare att vid kvarstående till 65 års ålder kunna räkna en sammanlagd tjänstetid såsom länsarkitekt, varierande mellan lägst 21 och högst 30 år i runda tal. Beaktas härvid allenast tiden efter den 1 juli 1935, från och med vilken tidpunkt länsarkitektorganisationen erhöi sin nuvarande utformning, skulle motsvarande tjänstetid bli respektive 14 och 20 år.

Det torde med hänsyn till de föreliggande omständigheterna vara skäligt, att den, som i samband med omorganisationen erhöi ordinarie länsarkitekttjänst — under förutsättning att han icke före 65 års ålder frivilligt avgår från förordnandetjänsten — medgives tillgodoräkna tjänstgöringstid i arvodesbefattning såsom länsarkitekt, i den mån så erfordras för att han vid avgången skall komma i åtnjutande av hel förordnandepension. Medgivande härtill torde böra utverkas av riksdagen.

4. Vissa jämkningar i allmänna tjänste- och familjepensionsreglementenas bestämmelser rörande tjänstemän vid konjunkturinstitutet.

Gällande personalförteckning för konjunkturinstitutet upptager följande tjänstemän å ordinarie stat, nämligen en sakkunnig, tillika ledare för institutets undersökningar, samt två andra sakkunniga. För ifrågakarande befattningar, vilka tillsättas medelst förordnande för begränsad anställningstid, gäl-

ler civila avlöningsreglementet, och i anslutning därtill äro jämväl allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena å dem tillämpliga. Befattningarna äro icke hänfödda till viss löneplan men äro enligt föreskrifter i 7 § 3 mom. och 25 § 4 mom. tjänstepensionsreglementet samt 6 § 3 mom. och 15 § 3 mom. familjepensionsreglementet i fråga om pensionsavdrag och pensionsunderlag likställda med befattningar tillhörande vissa angivna lönegrader.

I den till innevarande års riksdag avlåtna propositionen nr 109 angående anslag till konjunkturinstitutet för budgetåret 1944/45 har föreslagits, att tjänstebenämningen sakkunnig, tillika ledare för institutets undersökningar, skall utbytas mot professor och ledare för institutets undersökningar. Vid bifall härtill böra jämkningar vidtagas i nämnda bestämmelser i pensionsreglementena. Ifrågavarande bestämmelser böra därvid jämväl undergå viss redaktionell omarbetning med hänsyn till att konjunkturinstitutets anslag från och med nästa budgetår skola anvisas under sjunde huvudtiteln i stället för, såsom för innevarande budgetår, under elfte huvudtiteln. Förslag om här berörda ändringar i pensionsreglementena torde nu böra föreläggas riksdagen.

5. Fråga om tillämpning av allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena på vissa under tiden 1 juli 1939—30 juni 1942 avgångna professorer vid konsthögskolan, m. m.

Allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena äro enligt sin avfattning tillämpliga endast å den, som vid reglementenas ikraftträdande den 1 juli 1942 innehade eller därefter erhållit i reglementena avsedd befattning. Vissa särskilda anordningar ha emellertid vidtagits i syfte att under den nya pensionsregleringen inbegripa jämväl tjänstemän, vilka blivit underkastade något av de åren 1939 och 1940 utfärdade nya avlöningsreglementena men före pensionsregleringens genomförande avgått ur tjänst med rätt till tjänstepension. Sedan riksdagen i samband med godkännandet av de i propositionen nr 339/1941 framlagda förslagen till allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen (r. skr. nr 528) bemyndigat Kungl. Maj:t att utfärda bestämmelser om tillämpning av reglementena i vissa fall å tjänstemän avgångna med pension enligt civila eller militära tjänstepensionsreglementet, har kungörelse i ämnet utfärdats den 20 mars 1942 (nr 164). Enligt kungörelsen skall bland annat för sådan i civila avlöningsreglementet avsedd tjänsteman, som avgått ur tjänst under tiden 1 juli 1939—30 juni 1942 med rätt till pension enligt civila tjänstepensionsreglementet och som alltjämt levde den 1 juli 1942, såvitt angår tid från och med sistnämnda dag gälla, att tjänstepensionen skall till beloppet fastställas och utgå i enlighet med föreskrifterna i allmänna tjänstepensionsreglementet med därtill hörande övergångsstadganden samt att familjepension åt tjänstemannens efterlevande skall till beloppet fastställas och utgå i enlighet med föreskrifterna i 1941 års allmänna familjepensionsreglemente med därtill hörande övergångsstadganden.

Civila avlöningsreglementet har från ikraftträdandet den 1 juli 1939 ägt tillämpning bland annat å vissa professurer vid konsthögskolan, som tillsätts medelst förordnande för begränsad anställningstid, nämligen för en tid av 10 år. Erinras må, att den vid 1938 års riksdag beslutade omorganisationen av konsthögskolan (prop. nr 204; r. skr. nr 289) innebar, att denna tillsättningsform i stället för tillsättning genom fullmakt skulle från och med den 1 juli 1938 tillämpas beträffande professurerna vid konsthögskolan med undantag för professuren i svensk arkitekturhistoria. Efter omorganisationen anordnades dessa professurer till en början såsom icke-ordinarie arvodesbefattningar men upptogs sedermera i civila avlöningsreglementet såsom ordinarie förordnandetjänster, med bevarande likväl av vissa särdrag beträffande befattningarnas konstruktion (prop. nr 258/1939 L; r. skr. nr 453).

De medelst förordnande för begränsad anställningstid tillsatta ordinarie professorerna vid konsthögskolan ägde under tiden mellan civila avlöningsreglementets samt allmänna tjänste- och familjepensionsreglementenas ikraftträdande pensionsrätt enligt vissa provisoriska bestämmelser, som meddelats genom Kungl. Maj:ts beslut den 22 juni 1939. Med hänsyn till den genom 1938 års pensionssakkunniga pågående revisionen av pensionslagstiftningen ansågs nämligen ifrågavarande professorsbefattningars inordnande från och med den 1 juli 1939 under civila avlöningsreglementet icke böra medföra den verkan, att civila tjänstepensionsreglementet och 1936 års allmänna familjepensionsreglemente bleve tillämpliga å dem. I överensstämmelse med riksdagens beslut (prop. nr 292/1939 L; r. skr. nr 407) förordnade Kungl. Maj:t, att civila tjänstepensionsreglementet tills vidare icke skulle äga tillämpning å professorer vid konsthögskolan, vilka av Kungl. Maj:t förordnades för begränsad anställningstid — varav följde, att ej heller familjepensionsreglementet blev tillämpligt å dem — varjämte vissa provisoriska bestämmelser meddelades angående ifrågavarande tjänstemäns pensionsförhållanden. Dessa bestämmelser grundade sig på ett inom 1936 års lönekommitté upprättat förslag, avgivet med framhållande av att bestämmelserna i olika hänseenden utformats på sådant sätt, att en definitiv pensionsreglering ej skulle föregripas.

Av den nu lämnade redogörelsen framgår, att civila avlöningsreglementet men icke civila tjänstepensionsreglementet under tiden 1 juli 1939—30 juni 1942 ägt tillämpning å de medelst förordnande för begränsad anställningstid tillsatta professorerna vid konsthögskolan. Det av 1941 års riksdag lämnade medgivandet i fråga om tillbakaverkande kraft av de nya pensionsreglementena har därför icke blivit tillämpligt å sådan nu avsedd tjänsteman, som under nämnda tid avgått från sin befattning med rätt till pension; enligt inhämtad uppgift har sådan avgång under denna tid förekommit i fyra fall. Skäl synas emellertid föreligga att i fråga om de nya pensionsreglementenas tillämplighet likställa ifrågavarande tjänstemän med dem, som varit underkastade civila tjänstepensionsreglementet. Syftet med att giva pensionsregleringen viss tillbakaverkande kraft har varit att i viss mån göra

pensionsregleringen parallell med lönerregleringen, och härmed skulle det stå i god överensstämmelse att tillämpa de nya pensionsreglementena i dessa fall, där civila avlöningsreglementet varit tillämpligt. En särskild omständighet som talar för en sådan anordning är, att de intill den 1 juli 1942 gällande pensionsbestämmelserna för tjänstemän, tillsatta medelst förordnande för begränsad anställningstid, allenast haft provisorisk karaktär och utformats i överensstämmelse därmed. Det synes naturligt att låta de i allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena innefattade definitiva bestämmelserna i ämnet helt ersätta de provisoriska bestämmelserna.

På grund härav vill jag förorda, att Kungl. Maj:t inhämtar riksdagens bemyndigande att i huvudsaklig överensstämmelse med vad här anförts meddela bestämmelser om tillämpning av allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena i vissa fall å sådan ordinarie, medelst förordnande för begränsad anställningstid tillsatt professor vid konsthögskolan, som under tiden 1 juli 1939—30 juni 1942 avgått från befattningen med rätt till pension enligt Kungl. Maj:ts beslut den 22 juni 1939.

En fråga som kräver sin lösning ej endast vid bifall till vad sålunda föreslagits utan även för pensionsreglementenas tillämpning å professor, som kvarstod i befattningen den 1 juli 1942, är, i vad mån förordnandetid före den 1 juli 1939 må tagas i beräkning i pensionshänseende. I såväl tjänste- som familjepensionshänseende fästes vikt vid längden av den tid, varunder vederbörande innehaft tjänsten eller alltså innehaft viss ordinarie, medelst förordnande för begränsad anställningstid tillsatt professorsbefattning. I den mån nämnda tid understiger 10 år, torde emellertid av billighetsskäl medgiva böra lämnas att till densamma lägga sådan tid före den 1 juli 1939, varunder vederbörande på förordnande uppehållit professor vid konsthögskolan. Befogenhet att meddela föreskrift härom bör anses innefattad i det av mig föreslagna bemyndigandet, såvitt angår före den 1 juli 1942 avgången tjänsteman. Vad angår vid nämnda tidpunkt i tjänst kvarstående tjänsteman, torde Kungl. Maj:t äga meddela motsvarande föreskrift med stöd av det genom riksdagens skrivelse nr 528/1941 erhållna bemyndigandet att utfärda övergångsbestämmelser utöver dem, som innefattas i allmänna tjänstepensionsreglementet och allmänna familjepensionsreglementet.

6. Pensionsålder och tjänstålder för hel pension för viss befattningshavare vid statens tvångsarbetsanstalt i Landskrona och statens alkoholistanstalt därstädes.

En på övergångsstat vid statens tvångsarbetsanstalt i Landskrona och statens alkoholistanstalt därstädes uppförd befattning såsom sjuksköterska finnes upptagen dels i pensionsåldersförteckningen till allmänna tjänstepensionsreglementet, vari angives, att för densamma skall gälla 55 års pensionsålder, dels ock i den till samma reglemente hörande förteckningen över de befattningar, för vilka tjänståldern för hel pension skall utgöra 25 år.

I årets statsverksproposition (V H. T., punkt 58) förutsattes, att nämnda befattning skall överföras antingen till övergångsstat hos annan statlig myndighet eller till indragningsstat. Med hänsyn härtill synes lämpligast att föreskrift angående pensions- och tjänståldern för ifrågavarande befattning i fortsättningen meddelas vid sidan av pensionsförfattningarna. Någon ändring i sak bör därvid ej ske. Förslag torde sålunda böra föreläggas riksdagen dels att vad pensionsålders- och tjänståldersförteckningarna innehålla angående ifrågavarande sjuksköterskebefattning skall upphöra att gälla, dels ock om bemyndigande för Kungl. Maj:t att meddela föreskrift i berörda hänseenden.

7. Pensionsförmånerna för efterlevande till anställningshavare, vilka i samband med statens övertagande av enskild järnväg övergått i statens järnvägars tjänst, m. fl.

Den personal, som övergått i statens järnvägars tjänst i samband med statens övertagande helt eller delvis av enskilt företag eller i samband med dylikt företags nedläggande och som uppförts på aktiv stat, har i den mån personalen ägt delaktighet i enskild pensionsinrättning, som icke kunnat avvecklas, undantagits från de för tjänstemän och arbetare i statens tjänst i allmänhet gällande tjänste- och familjepensionsbestämmelserna. Dessa ha självfallet icke heller erhållit tillämpning å personal, som vid övertagandet uppförts på övergångsstat eller som icke erhållit statsanställning. Nu nämnda personalgrupper ha emellertid av statsmedel erhållit vissa tilläggsförmåner till den pension eller det understöd, som må utgå i anledning av den förutvarande anställningen vid enskild järnväg. Syftet med dessa tilläggsförmåner är att bereda viss kompensation för inträdande ökning i levnadskostnaderna, varjämte aktiv personal i vissa fall ansetts böra beredas en reell förbättring i pensionsförmånerna. Tilläggsförmånerna till f. d. anställningshavare — fyllnadspension, dyrtids- och kristillägg eller dyrtidshjälp — avvägas enligt nu gällande bestämmelser med iakttagande att pensionen eller understödet icke genom dem bringas upp till högre belopp än som motsvarar summan av de fasta och rörliga förmåner, vilka i motsvarande fall skulle ha utgått vid tillämpning av vederbörande statliga tjänstepensionsreglemente. Tilläggsförmånerna till efterlevande efter anställningshavare utgöras, såvitt angår anställningshavare på aktiv stat ävensom viss annan här avsedd personal, av dyrtids- och kristillägg och eljest av dyrtidshjälp. Jämväl i fråga om dyrtidshjälp å familjepension gäller, att den ej må utgå i den mån de sammanlagda förmånerna därigenom skulle överstiga vad som vid samma tidpunkt utgår till pensionärer, vilka avses i vederbörande familjepensionsreglemente. Någon motsvarande begränsning finnes däremot icke stadgad i fråga om dyrtids- och kristillägg å familjepensionsförmånerna.

I en inom *järnvägsstyrelsen* upprättad, den 29 februari 1944 dagtecknad promemoria har framhållits, att familjepension från enskild pensionsinrättning i vissa fall utginge å ett jämförelsevis högt pensionsunderlag. Särskilt

gällde detta beträffande efterlevande till sådana delägare i enskilda järnvägarnas pensionskassa, vilka övertagits i statens järnvägars tjänst från enskild järnväg tillhörande högsta bangruppen. På grund av de från statens järnvägar utgående tilläggen kunde de sammanlagda pensionsförmånerna för dessa pensionärer uppgå till högre belopp än som skulle tillkomma efterlevande till anställningshavare med pensionsrätt enligt vederbörande statliga familjepensionsreglemente. Sålunda förhöjdes exempelvis den till 858 kronor uppgående pensionen från enskilda järnvägarnas pensionskassa för ensam änka efter konduktör vid järnväg inom högsta bangruppen genom dyrtids- och kristillägg till 1 633 kronor 68 öre, under det att de sammanlagda förmånerna för änka efter konduktör, å vilken allmänna familjepensionsreglementet ägde tillämpning, vid samma levnadskostnadsnivå uppginge till 1 383 kronor 36 öre. Då det finge anses oegentligt, att pensionen från den enskilda pensionsinrättningen genom tilläggsförmåner av staten uppbringades till högre belopp än som motsvarade de sammanlagda pensionsförmånerna för pensionär, som åtnjöt pension från statens järnvägar, kunde det ifrågasättas, huruvida icke ett sådant resultat borde förhindras genom en maximering liknande den, som tillämpades i fråga om fyllnadspension och dyrtidshjälp samt dyrtids- och kristillägg å tjänstepensionsförmån. Det syntes med andra ord lämpligt, att de förmåner av dyrtidstillägg och kristillägg, som beräknades å pension till efterlevande till delägare i enskild pensionsinrättning, i förekommande fall begränsades till sådant belopp, att detsamma tillsammans med pensionen icke överstege de sammanlagda pensionsförmåner, som vid samma tidpunkt tillkomme motsvarande pensionärer vid statens järnvägar. Begränsningen borde dock icke avse sådana pensioner, på vilka tillägg enligt nu gällande bestämmelser börjat utgå redan innan ett eventuellt beslut föreläge.

Jag delar den i promemorian uttalade meningen, att staten icke bör genom rörliga tilläggsförmåner uppbringa från enskild pensionsinrättning utgående familjepensionsförmån till högre belopp än som skulle utgått, därest respektive statliga pensionsreglemente tillämpats. Framställning om bemyndigande för Kungl. Maj:t att meddela en i anledning härav påkallad maximeringsföreskrift torde böra avlåtas till riksdagen. Ifrågavarande föreskrift bör av billighetsskäl icke avse den, som före ikraftträdandet kommit i åtnjutande av rörliga tilläggsförmåner till den från enskild pensionsinrättning utgående pensionsförmånen.

Hemställan.

Inom finansdepartementet ha utarbetats förslag till kungörelser om ändring i vissa delar av allmänna tjänstepensionsreglementet den 30 december 1941 (nr 1008) och om ändring i vissa delar av allmänna familjepensionsreglementet den 30 december 1941 (nr 1009). Förslagen innefatta de ändringar i pensionsreglementena, som i det föregående förordats.

Under åberopande av vad sålunda i det föregående i skilda hänseenden anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- 1) godkänna förenämnda förslag till kungörelser;
- 2) bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i det föregående förordats
 - a) meddela särskilda föreskrifter i fråga om förordnandepension för vissa länsarkitekter,
 - b) meddela bestämmelser om tillämpning av allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena å vissa professorer vid konsthögskolan,
 - c) meddela beslut angående pensionsålder samt tjänst-ålder för hel pension för en ordinarie befattning såsom sjuk-sköterska, vilken för närvarande finnes uppförd på övergångs-stat vid statens tvångsarbetsanstalt i Landskrona och statens alkoholistanstalt därstädes, samt
 - d) förordna om jämkning i de särskilda grunderna för rörliga tilläggsförmåner av statsmedel till pension, som utgår från enskild pensionsinrättning.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Birger Öhman.